Have med blomster FRA VINTER TIL VÅR

Selvom en have ikke er stor, kan man få den til at blomstre næsten hele året. I familien Friis' lille byhave begynder sæsonen med et vældig af vintergækker, og den slutter først, når frosten gør det af med de sentblomstrende roser.

TEKST: MARIAN HAUGAARD STEFFENSEN. FOTO: STUART MCINTYRE.
ILLUSTRATION: PER O. JØRGENSEN

Her er vi

Hos: Henriette og Jørgen Friis
Hvor: Frederiksberg
Haven: 360 m² byhave med bede, siddepladser, vandkunst, lysthus og græsplæne. Og blomster fra vinter til vår.

Fra det tidligste forår, hvor vintergækkerne myldrer frem, til hortensiaerne står med rødlige, visne blomster i november og december, er der blomster at nyde i den fine have på Frederiksberg. Og det er lidt af en bedrift, for haven er lille, og man kan ikke bare fylde på med mængder af forskellige planter på den sparsomme plads. Det gælder om at vælge de rigtige.

Vintergækker var her, da Henriette og Jørgen Friis flyttede ind for 18 år siden. Ikke de mængder, som nu fylder bedene, men en god begyndelse. Nogle roser var her også, og så var havens grundform i store træk, som den er i dag.

»Vi havde ikke nogen udtænkt idé eller plan i hovedet, da vi begyndte i haven. Vi tog det, der var at bygge videre på, og justerede noget hen ad vejen,« begynder Jørgen Friis og tilføjer: »Men efterhånden fandt vi ud af, hvilken stil vi kunne lide. Det var noget, der voksede frem gennem arbejdet med haven.«

Haveglæde og kunstneriske evner

I begyndelsen var det Jørgen, der var den haveglade. Turen rundt i haven efter arbejdstid for at nippe lidt her og der og for blot at se og nyde hørte både dengang og nu til en af Jørgens bedste rekreative stunder. »Jørgen har altid kunnet lide blomster, og han gik og passede haven og lagde løg. Det interesserede overhovedet ikke mig,« fortæller Henriette. Da de flyttede ind, arbejdede hun som billedkunstner, men da hun efter nogle år måtte slutte dette kreative arbejde, kom hendes behov for at udtrykke sig kunstnerisk den fælles have til gode.

Det var Henriettes idé at rydde en gammel, mørk og lidt uordentlig hæk, som lukkede forhaven inde. »Vi havde været på cykeltur i Sverige og havde set nogle vidunderlige haver med hortensiaer ud mod vejen, og det ville jeg gerne skabe i vores egen have,« forklarer Henriette. I dag er forhaven åben og venlig, hortensiaerne danner en række ud mod fortovet, og tre bærmispler står som yndefulde overstandere og kaster let skygge. Sådan kom de første langtidsblomstrende planter til. Baghaven er senere justeret med udgangspunkt i de linjer, der var her allerede, og der er blevet anlagt flere nye bede.

I dag er her vintergækker en masse. Jørgen har delt dem, så de på den mest livsbekræftende vis fylder baghavens bede. Erantis og krokus blomstrer i forhaven, og herefter følger rap i rap russisk skilla, balkananemone, hyacinter, påske- og pinseliljer og kærmindesøster. Når bærmisplerne står med røde knopper, og forhavens påskeliljer løfter deres ranke blomsterstængler op over kærmindesøstrenes blå blomsterskyer, rammes man uundgåeligt af forårsglæde. En glæde, som varer ved, ▷

FOTO: MARIAN NIGH/ANSELEF/PARK

FOTO: STUART MCINTYRE

FOTO: HENRIETTE FRIIS

Bedene omkring baghavens terrasse fyldes efter vintergækkernes afblomstring med røde 'Apeldoorn'-tulipaner med et lysere drys af 'Apricot Beauty'. Begge tulipaner blomstrer igen hvert år. Den fine vandkunst på væggen giver en dejlig lyd i den lille byhave.

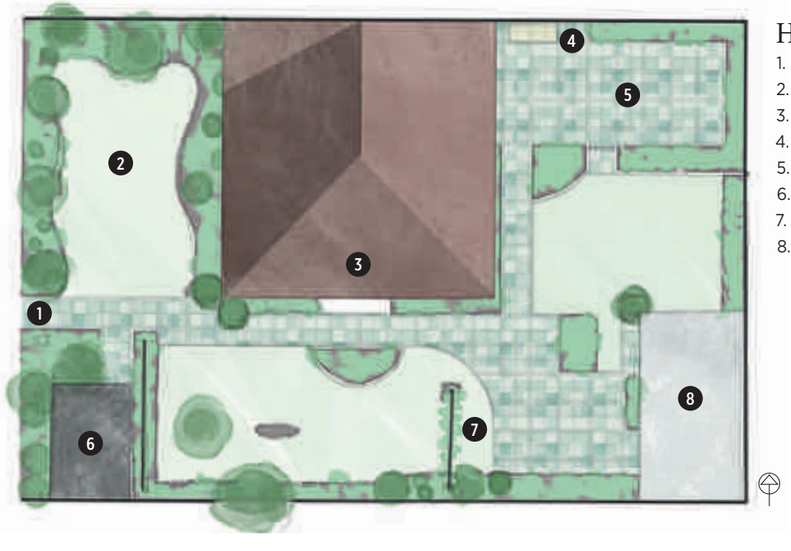

Haveplan

1. Indgang
2. Forhave
3. Hus
4. Vandkunst
5. Terrasse i baghave
6. Skur
7. Gyngestativ
8. Lysthus

Øverst Baghavens bede er fyldt med vintergækker i det tidlige forår. Mange var her, da Henriette og Jørgen flyttede ind, og Jørgen har delt dem til flere over årene.

Nederst Bærmisplerne springer ud med et smukt bronzefarvet løv; senere kommer de hvide blomsterklaser. Bedene i forhaven er fyldt med krokus, balkananemoner og andre tidlige forårsbebudere. I april er her fyldt med forskellige påskeliljer og blå kærmindesøster.

FOTO: HENRIETTE FRIIS

FOTO: HENRIETTE FRIIS

FOTO: WAWWA OHRT

Modsat side Roser blomstrer både i baghaven og i forhaven. Den engelske rose 'Redouté' står forrest til venstre, mens 'New Dawn' klatrer på gyngestativet. De fleste af roserne i haven blomstrer meget længe.

Øverst Jørgen har fundet en plads i det lille lysthus under den blomstrende blåregn, som hænger hele vejen hen over tagskægget. I vintertiden er lysthuset prydet af en kulørt lysguirlande.

Nederst Bærmisplerne får meget smukt efterårsløv, og hortensiaernes blomster holder fra sommer til langt ind i vintertiden. Lodden løvefod blomstrer igen, og de gule 'Bernstein'-roser og storkenæbbene i bedet langs facaden blomstrer, til vinteren for alvor tager over.

når havens bede dækkes af hundreder af tulipaner i rødt med strejf af lyserødt og hvidt lidt senere på året.

Rosenhave med gammeldags stauder

Overgangen fra tulipaner til roser bliver blødt op af gammeldags blomstrende stauder, som hurtigt dækker de visnende blade fra de små forårsløg. Stjerneskærm, haveiris, slangeurt, storkenæb og ikke mindst de store silkepæoner er blot nogle af dem. Stjerneskærm og storkenæb fortsætter blomstringen helt til vinter, og slangeurten kommer med en lille genblomstring i det tidlige efterår. Blåregn blomstrer på det lille lysthus, og snebolle og syren sender deres berusende duft ud over den lille have. Roserne springer ud i juni og fortsætter, til frosten bliver streng, for Henriette og Jørgen har overvejende valgt remonterende roser, og nogle er så flittige, at de næsten konstant står med blomst. Den lyserøde 'Clair Renaissance' er Jørgens yndling, mens Henriette er mest svag for 'Comte de Champagne'. Haven er egentlig en rosenhave med stauder, siger Henriette, for roserne står, hvor de står, men stauderne plantes ud og flyttes rundt, så de giver det udtryk, Henriette og Jørgen kan lide.

Frodighed helt til efteråret

I sommertiden blomstrer dagliljer, lodden løvefod, småblomstret salvie og lavendler blandt andet. De følger sommeren til dørs og indleder en lige så smuk sensommer.

I sensommeren er det særligt hortensia, kæmpejernurt, kærtepileurt og flerårig fladbælg, der sætter kulør imellem roserne. Kæmpejernurt og kærtepileurt, står i blomst i månedsvis. Men flere fine stauder som kattehale, virginsk ærenpris og høstanemone følger med over i sensommeren og går ind i efteråret med blomstrende sankthansurt, sølvlys og pragtkærte og vigtigst af alle: hortensiaernes rødbrune blomsterkugler.

I vintertiden står frøstande fra elefantgræs, virginsk ærenpris og hortensiaer fine i haven, og stedsegrønne buksbom, laurbærkirsebær og vedbend gør haven grøn og varm, mens troldpil og et belgisk hegn af pil giver struktur.

Et skiftende impressionistisk maleri

Ikke kun den fortsatte blomstring er vigtig. Det er tydeligt, at der bliver leget med farver og former. De fyldige hortensiaer har følgeskab af den lette stjerneskærm og bærmispel. Rosenbedet ved indgangsdøren har bund af en tæt hæk af hvidblomstret lavendel, og de høje kæmpejernurt giver lethed, mens pragtkærte svæver bag sankthansurtens kompakte tue. »Det er helt bevidst, at vi sætter de lette planter op imod de mere kompakte,« fortæller Henriette, og Jørgen supplerer: »Vi prøver at skabe et impressionistisk maleri med planter. Her i foråret var vi i Tivoli. De havde nogle tulipanbede med rosa, røde og lilla tulipaner. Det var netop som et impressionistisk maleri.« »Det ville vi også have,« indskyder Henriette, »så nu har vi lagt masser af nye tulipaner i rosa, rødt og lilla.« Haven har fået et nyt lille pust og er sikret sin blomstring fra vinter til vår.

FOTO: STUART MCINTYRE

Familien Friis' yndlingsblomster

Almindelig bærmispel, *Amelanchier lamarckii*
Almindelig hortensia, *Hydrangea macrophylla*
Almindelig kattehale, *Lythrum salicaria*
Kæmpejernurt (kaldes også kæmpe-verbena), *Verbena bonariensis*
Kærtepileurt, *Bistorta amplexicaulis*
Lodden løvefod, *Alchemilla mollis*
Pragtkærte, *Gaura lindheimeri*
Rose, *Rosa* 'Clair Renaissance'
Rose, *Rosa* 'Comte de Champagne' (syn. 'Coniston')
Stor stjerneskærm, *Astrantia major*
Storkenæb, *Geranium* 'Rozanne'
Storkenæb, *Geranium* 'Tiny Monster'
Tulipaner, *Tulipa*
Virginsk ærenpris, *Veronicastrum virginicum*

Web Se flere billeder fra haven om efteråret på haveselskabet.dk/folkets-alle.

Bedenes komposition

- Planterne er valgt, så blomstringen strækker sig over hele sæsonen.
- Fyldige, kompakte planter får følgeskab af lette, luftige.
- Selvsåede planter får i nogen grad lov at være, hvor de har lyst.
- Her er valgt planter med gammeldags ynde.
- Lette træer og buske giver højde. Når træerne bliver for store, bliver de erstattet af nye.

FOTO: STUART MCINTYRE

Almindelig bærmispel.

FOTO: STUART MCINTYRE

Almindelig hortensia og lodden løvefod.

FOTO: GAP PHOTOS/FIONA LEA

Storkenæb.

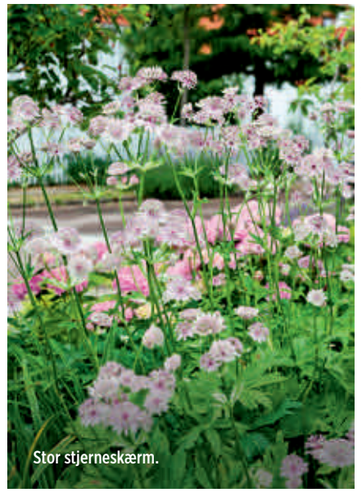

FOTO: STUART MCINTYRE

Stor stjerneskærm.

FOTO: STUART MCINTYRE

Rose, 'Clair Renaissance'.

FOTO: STUART MCINTYRE

Tulipan.

FOTO: WAWWA OHRT

idé

Plant sentblomstrende stauder ind i bedene

Når tulipanernes løv gulner, graver Henriette og Jørgen løgene op og tørrer dem. I hullerne planter de pragtkærte, som blomstrer hele sommeren og langt ind i vintertiden.

FOTO: STUART MCINTYRE

Snup den lille haves idéer

Er haven lille, må man vælge planter, som virkelig har noget at give. Læs her, hvordan du kan få en have, som er interessant fra vinter til vår.

idé

Kæmpejernurt forlænger sæsonen

Den imponerende kæmpejernurt blomstrer fra sensommer til langt ind i efteråret, og de lilla skærme giver liv til bedene, når sæsonen er klinget af.

FOTO: WAWWA OHRT

idé

Roser med lang blomstringstid

Familien Friis har mange sentblomstrende roser, der giver masser af farve, duft og frodighed i haven fra juni og helt frem til jul.

- 'Bernstein'. Buketrose. Fyldt. Varmt gul med strejf af abrikos. Let duft.
- 'Comte de Champagne' (syn. 'Coniston'). Halvfyldt. Champagnefarve med nuancer fra okkergullig til fløde. Middelkraftig duft.
- 'New Dawn'. Slyngrose. Fyldt. Sart lyserød. Let duft.
- 'Clair Renaissance'. Fyldt. Rosa. Kraftig duft.
- 'Astrid Lindgren'. Buketrose. Halvfyldt. Lakserosa. Let duft.